

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎี (Agency Theory)

การเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินของบริษัท ข้อมูลที่ได้จากระบบบัญชีของบริษัท จะทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถรับรู้และเข้าใจฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและจุดยืนของบริษัท ได้ (ชาตรี จันทร โคลิกา, 2542) ถ้าเจ้าของบริษัทเป็นบุคคลเดียวกับผู้บริหาร จะทำให้การบริหาร บริษัทเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ในทิศทางเดียวกัน ต่อมาการถือหุ้นมีการกระจายมากขึ้น เจ้าของกิจการไม่สามารถที่จะบริหารงานแต่เพียงผู้เดียวได้จึงต้องมีบุคคลที่เข้ามาช่วยในการบริหารงาน แทนเจ้าของกิจการ ซึ่งนำไปสู่ทฤษฎีของการเป็นตัวแทน (Agency Theory) ในการอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการเป็นเจ้าของและคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งความสัมพันธ์ ในลักษณะตัวการ-ตัวแทนนี้ Fama (1980) กล่าวว่า ความเกี่ยวพันของการเป็นตัวแทน (Agency Relationship) จึงเกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย โดยฝ่ายที่มอบอำนาจคือ ตัวการ (Principle) ในขณะที่ อีกฝ่ายที่ได้รับมอบหมายอำนาจคือ ตัวแทน (Agent) ครอบงำโดยผู้จัดการซึ่งเป็นตัวแทนตัดสินใจ ลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนสูงสุดจากเงินลงทุนในวิธีที่สอดคล้องกับการสร้างผลประโยชน์สูงสุด ของผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นตัวการแล้ว ความสัมพันธ์ของการเป็นตัวแทนระหว่างผู้ถือหุ้นกับผู้จัดการยังคง มีประสิทธิภาพที่ดี แต่ถ้าหากผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้นภายนอกกิจการกับผู้จัดการ ไม่สอดคล้องกัน จะทำให้เกิดปัญหาการเป็นตัวแทนขึ้น (Agency problem) ซึ่งการมีผลประโยชน์ ที่แตกต่างกัน อาจทำให้การเปิดเผยข้อมูลจากตัวแทนเป็นไปตามความต้องการของตัวแทนในการ นำเสนองบการเงินเพื่อผลประโยชน์ของคนมากกว่าคำนึงถึงความถูกต้อง และผลประโยชน์ของ ผู้ใช้งบการเงินอื่น ซึ่งการแก้ไขให้ปัญหาให้ลดลงบางส่วนด้วยกลไก 2 ประการ คือ กลไกการ สอดส่องดูแลและกลไกรักษาสัญญา (Monitoring Mechanisms และ Bonding mechanisms) ซึ่งการแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่เรียกว่า ต้นทุนการมีตัวแทน (Agency cost) ที่สำคัญในการเปิดเผย ข้อมูลก็คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริษัท ซึ่งมีความเป็นอิสระ และการรับรองงบการเงิน โดย ผู้สอบบัญชี รวมถึงการวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินของกิจการเพื่อทราบถึงเสถียรภาพทางด้านการเงินและความเสี่ยงของกิจการ

แนวคิดและทฤษฎีของการสอบบัญชี

พระราชบัญญัติ วิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีเพื่อให้อยู่ในมาตรฐาน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 39 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับในพระราชบัญญัติ ผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ดังนี้คือ

1. เป็นสมาชิกสามัญ หรือสมาชิกวิสามัญตามมาตรา 14 วรรคสอง
2. ผ่านการทดสอบ หรือฝึกอบรม หรือฝึกงาน หรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชีมาแล้วตามกำหนดในข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี

3. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เนื่องจากกระทำความผิดตามมาตรา 269 มาตรา 323

4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

5. มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี

วัตถุประสงค์สำคัญของการสอบบัญชี (นิพนธ์ เห็น โชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันทร์เพชร, 2546) คือ การให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์อย่างสมเหตุสมผลในการแสดงความเห็นต่องบการเงินของกิจการที่ตรวจสอบ ผู้บริหารของกิจการมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดทำงบการเงิน ส่วนผู้สอบบัญชีมีความรับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ตรวจสอบ นั่นก็คือ การให้ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลแก่ผู้ใช้งบการเงินได้ว่า งบการเงินที่ตรวจสอบนั้นแสดงฐานะการเงิน (งบดุล) ผลการดำเนินงาน (งบกำไรขาดทุน) และกระแสเงินสด (งบกระแสเงินสด) โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญหรือไม่เพียงใด แต่เนื่องจากผลงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวข้องกับสาธารณชนและผู้ใช้งบการเงิน กฎหมายจึงต้องเข้ามากำกับดูแล โดยกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีต้องได้รับใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีก่อน จึงเรียกว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต คือต้องมีความเป็นอิสระจากกิจการที่ตรวจสอบหรือเป็นบุคคลภายนอกของกิจการที่ตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในผลงานของผู้สอบบัญชีจึงอาจเรียกผู้สอบบัญชีว่า ผู้ตรวจสอบภายนอก หรือผู้สอบบัญชีอิสระ และผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติตามประกาศ ก.บ.ช. ฉบับที่ 40 (พ.ศ. 2541) เรื่อง แนวปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่งได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีใช้ มาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป หน้าที่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เพื่อให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ ซึ่งความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชี จำแนกได้เป็น 4 ประเภทดังนี้

1. ความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข (Unqualified Opinion) ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ก็ต่อเมื่อผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานตรวจสอบงบการเงินตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป และผู้สอบบัญชีเห็นว่าหรือมีความเชื่อมั่นว่างบการเงินที่ตรวจสอบ

นั้นได้แสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดไว้อย่างถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

2. ความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified Opinion) ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขก็ต่อเมื่อผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานตรวจสอบงบการเงินตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปได้เป็นส่วนใหญ่ แต่อาจมีบางเรื่องที่เป็นปัญหาอุปสรรค ซึ่งมีสาระสำคัญในการปฏิบัติงานตรวจสอบ และผู้สอบบัญชีเห็นว่าหรือมีความเชื่อมั่นว่างบการเงินที่ตนตรวจสอบนั้นได้แสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด อย่างถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปเมื่อได้ยกเว้นเรื่องที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตรวจสอบ หรือยกเว้นเงื่อนไขที่ได้กล่าวไว้ในวรรคอธิบาย ก่อนวรรคความเห็น และอ้างไว้ในวรรคความเห็น สรุป คือ งบการเงินโดยรวมมีความถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ เมื่อได้ยกเว้นเงื่อนไขบางเรื่องที่เป็นปัญหานั้นแล้ว

3. ความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse Opinion) ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง ก็ต่อเมื่อผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานตรวจสอบงบการเงินตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปได้ และผู้สอบบัญชีเห็นว่า หรือมีความเชื่อมั่นว่างบการเงินที่ตรวจสอบนั้นไม่ได้แสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดไว้อย่างถูกต้องตามที่ควรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ผู้สอบบัญชีต้องชี้แจงเหตุผลของสิ่งที่ผิดพลาดหรือบกพร่องอย่างร้ายแรงที่มีสาระสำคัญมาก พร้อมทั้งระบุผลกระทบที่มีต่อกำกับการเงินนั้นไว้ในวรรคอธิบาย ก่อนวรรคความเห็น และอ้างไว้ในวรรคความเห็นด้วย

4. ไม่แสดงความเห็นหรืองดแสดงความเห็น (Disclaimer of Opinion) ผู้สอบบัญชีจะไม่แสดงความเห็น ก็ต่อเมื่อผู้สอบบัญชีไม่ได้ปฏิบัติงานตรวจสอบงบการเงินตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปอย่างมีสาระสำคัญมาก หรือมีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการอย่างมีสาระสำคัญมาก หรือมีความไม่แน่นอนอันมีผลกระทบต่อกำกับการเงินอย่างมีสาระสำคัญมาก ซึ่งทำให้ผู้สอบบัญชีไม่ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอที่จะวินิจฉัย หรือให้ความเห็นได้ว่า งบการเงินนั้นมีความถูกต้องตามที่ควรหรือไม่เพียงใด ผู้สอบบัญชีต้องชี้แจงเหตุผลของสิ่งที่เป็ปัญหาอุปสรรคดังกล่าวที่มีสาระสำคัญมากไว้ในวรรคอธิบาย ก่อนวรรคความเห็น และอ้างไว้ในวรรคความเห็น สรุปคือ ผู้สอบบัญชีไม่ทราบว่างบการเงิน โดยรวมมีความถูกต้องตามที่ควรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่

ชาติ จันทนยิ่งยง (2548) กล่าวว่า กลไกการกำกับดูแลจะเริ่มภายในบริษัทที่มีการตรวจสอบภายใน มีคณะกรรมการตรวจสอบภายใน มีคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบหากบุคคลเหล่านี้ทำหน้าที่ และเมื่อบริษัทมีปัญหา ก็คงพบปัญหานั้นก่อน แต่คนต่อมาที่จะพบปัญหาคือผู้สอบบัญชี ซึ่งหลาย ๆ บริษัท กลต.จะได้สัญญาณจากผู้ตรวจสอบ แต่ในบางครั้งจะได้เบาะแสจาก

ทั้งพนักงานบริษัท ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ โดยในปี 2547 กสท. ได้สั่งให้บริษัทจดทะเบียนแก้ไขงบการเงินทั้งหมด 10 บริษัท การตรวจสอบงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนจะเริ่มจากความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีก่อน หลังจากนั้นจะมีความเห็นของผู้สอบบัญชี โดยปี 2547 มีงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนทั้งหมด 433 บริษัท มีงบการเงินที่ผู้สอบรับรองถูกต้อง 332 บริษัท มีตั้งข้อสังเกต 70 บริษัท ผู้สอบบัญชีแสดงความคิดเห็นแบบมีเงื่อนไข 28 บริษัท และไม่แสดงความเห็นอีก 3 บริษัท ซึ่งรวมทั้งหมด 101 บริษัทที่ กสท. จะต้องตรวจสอบงบการเงิน

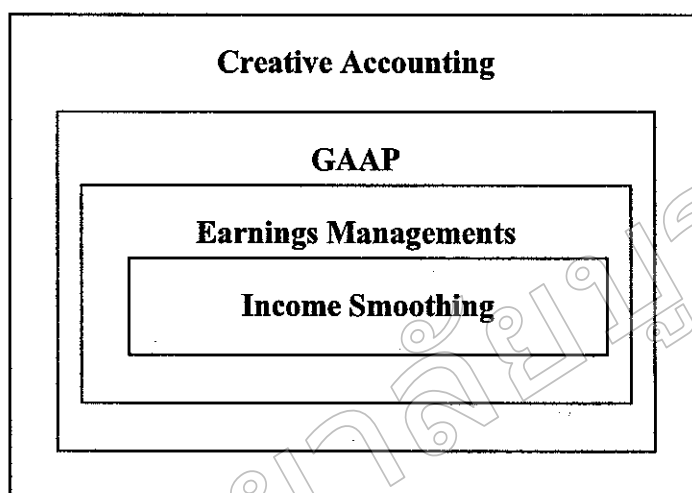
แนวคิดและทฤษฎีโครงสร้างทางการเงิน

การวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินของกิจการเพื่อทราบถึงเสถียรภาพทางการเงินและความเสี่ยงของกิจการ สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2548) กล่าวว่า การวิเคราะห์ความเสี่ยงเป็นการศึกษาถึงความไม่แน่นอนของกระแสกำไรที่กระทบต่อกิจการโดยรวม และกระทบต่อเจ้าของเงินทุนแต่ละราย (นั่นคือ หนี้สิน หุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระแสกำไรผันแปรไป ซึ่งยิ่งกระแสกำไรมีความผันผวนมากนั้นหมายถึงความเสี่ยงที่นักลงทุนต้องเผชิญก็มากขึ้นด้วย ซึ่งความเสี่ยงโดยรวมภายในกิจการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ความเสี่ยงทางธุรกิจและความเสี่ยงทางการเงิน

ความเสี่ยงทางการเงิน คือ ความเสี่ยงส่วนเพิ่มที่มีต่อผู้ถือหุ้นอันเนื่องมาจากกิจการก่อภาระผูกพันทางการเงินด้วยตราสารหนี้เป็นความเสี่ยงที่นอกเหนือจากความเสี่ยงทางธุรกิจที่มีอยู่ กิจการที่ระดมเงินทุนด้วยการออกตราสารหนี้ จะมีค่าดอกเบี้ยจ่ายที่เป็นภาระผูกพันคงที่ตามสัญญา ก่อนผลกำไรของผู้ถือหุ้นสามัญ ซึ่งในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวกำไรสุทธิที่เหลือไปถึงผู้ถือหุ้นสามัญ หลังจากหักดอกเบี้ยจ่ายแล้วจะมีอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่ากำไรจากการดำเนินงาน แต่ในช่วงที่ธุรกิจซบเซา กำไรสุทธิของผู้ถือหุ้นสามัญจะลดลงในอัตราสูงกว่ากำไรจากการดำเนินงานเพราะมีต้นทุนทางการเงินคงที่ ดังนั้นกิจการที่จัดหาเงินด้วยตราสารหนี้เพิ่มขึ้น ก็จะมีภาระผูกพันคงที่ตามสัญญาเพิ่มขึ้น ความเสี่ยงทางการเงินก็เพิ่มขึ้นจนมีโอกาสที่จะผิวนัดชำระหนี้และล้มละลายได้

อัตราสัดส่วนของหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นบ่งชี้ถึงสัดส่วนของเงินทุนที่กิจการจัดหาจากหนี้สินเทียบกับแหล่งเงินทุนอื่น ๆ เช่น หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นสามัญและกำไรสะสม สัดส่วนเงินทุนจากหนี้ที่สูงกว่าเงินทุนจากผู้ถือหุ้นจะทำให้กำไรมีความผันผวน เพราะมีภาระทางการเงินคงที่มากขึ้นและเพิ่มโอกาสที่กิจการจะไม่สามารถจ่ายชำระดอกเบี้ยและคืนเงินต้น ได้ ดังนั้นอัตราสัดส่วนของหนี้สินที่สูงขึ้นจึงบ่งบอกถึงความเสี่ยงทางการเงินที่เพิ่มขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีคุณภาพกำไร

ภาพที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีคุณภาพกำไร

วิวัฒนาการในการตกแต่งตัวเลขทางการบัญชีโดยเริ่มจากสมมติฐานการปรับแก้กำไร Gordon (1965) ซึ่งเป็นเรื่องของความพยายามของผู้บริหารในอันที่จะลดความผันผวนของกำไรที่เกิดขึ้นอย่างผิดปกติไปจากงวดก่อน ๆ ให้ไปสู่ตัวเลขที่พอจะเป็นที่ยอมรับได้ทั้งนี้ภายใต้หลักการบัญชี และหลักการจัดการที่สมเหตุสมผล เพื่อให้ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ตนดังทฤษฎี Agency Theory จึงมีทั้งการแก้กำไรที่รายงานในแต่ละงวดบัญชีเพื่อให้สะท้อนถึงการเจริญเติบโตอย่างมั่นคง และการแก้กำไรที่รายงานในเวลาเดียวกัน กล่าวคือหากอัตราการเจริญเติบโตที่แท้จริงของกำไรขณะนั้นอยู่ในระดับที่สูงมาก ผู้บริหารย่อมมีแนวโน้มที่จะรับเอาวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่จะช่วยลดกำไรมาใช้ในการตรงกันข้ามหากอัตราการเจริญเติบโตของกำไรในขณะนั้นอยู่ในระดับต่ำ ผู้บริหารย่อมมีแนวโน้มที่จะรับเอาวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่จะช่วยเพิ่มกำไรมาใช้ในการแก้กำไร

จากสมมติฐานการปรับแก้กำไร ก็ได้มีการวิวัฒนาการไปสู่แนวความคิดที่เรียกว่า การจัดการกำไร ซึ่งมีผู้ให้คำนิยามไว้หลายท่านได้แก่ Schroeder, 1995, Ayres, 1994, และ Mulford and comiskey, 1996, อ้างถึงใน วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543) จากการศึกษาทั้งหมดที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่การจัดการกำไร (Earnings management) ทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มกำไรระยะสั้นในอนาคต โดยความพยายามของผู้บริหารเป็นสำคัญ ซึ่งยังอยู่ภายใต้หลักการบัญชีและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

เมื่อผู้บริหารต้องรายงานผลการดำเนินงานธุรกิจและการบริหารงานที่ประสบความสำเร็จในสายตาบุคคลภายนอก จึงเกิด Creative accounting ซึ่งเป็นผลมาจากการละเมิดหลักการบัญชี การปราศจากมาตรฐานการบัญชีที่จะรองรับเหตุการณ์หรือรายการทางธุรกิจใหม่ ๆ ตลอดจนความคลุมเครือและความยืดหยุ่นของกฎเกณฑ์ทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่าของรายการหรือเหตุการณ์ทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินที่มีค่อนข้างสูง รวมทั้งความไม่สอดคล้องต้องกันระหว่างแนวทางปฏิบัติทางบัญชีที่กำหนดขึ้นโดยหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการเกี่ยงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการไปตามความปรารถนาของผู้บริหาร

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้คุณภาพกำไรเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งวิธีการวัดคุณภาพกำไรแบ่งออกเป็น 4 วิธีหลัก ๆ (คิลปีซัย ปวีณพงษ์พัฒน์, 2549)

1. การวัดโดยใช้อนุกรมเวลา (Derived from Time-Series Properties of Earnings)
 2. การวัดจากความสัมพันธ์ของรายได้ รายการคงค้าง และกระแสเงินสด (Derived from the Relations among Income, Accruals and Cash)
 3. การวัดโดยใช้ FASB's Framework (Derived from Qualitative Concepts in the FASB's Conceptual Framework)
 4. การวัดจากการตัดสินใจในทางปฏิบัติ (Derived from Implementation Decision)
- แนวคิดและทฤษฎี (Positive Theory)

แนวทาง Positive เริ่มต้นเมื่อ Jensen (1976) เสนอว่า วิจัยทางบัญชียังเป็นทฤษฎีที่เป็นบรรทัดฐานมากไปควรจะมีงานวิจัยทฤษฎีผลประโยชน์ที่อธิบายว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมนักบัญชีจึงทำเช่นนั้น และปรากฏการณ์มีผลต่อฝ่ายต่าง ๆ อย่างไร แนวคิดนี้เป็นที่รู้จักกันว่า Rochester School วัดดูประสงค์สำคัญของแนวคิดนี้ เพื่ออธิบายและพยากรณ์ทางเลือกมาตรฐานการบัญชีของฝ่ายบริหาร โดยวิเคราะห์ผลประโยชน์และต้นทุนของการเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลต่าง ๆ และปันส่วนทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจ ทฤษฎีนี้อยู่บนพื้นฐานของสมมติฐาน ซึ่งได้รับการพัฒนาโดย Watts and Zimmerman (1996) ปัญหาของทฤษฎีผลประโยชน์ขึ้นอยู่กับกำหนัดให้ได้ว่า ปัจจัยใดที่ทำให้กระทบต่อการเลือกนโยบายบัญชีให้เหมาะสมตามทฤษฎีต้นทุนของสัญญาและทฤษฎีตัวแทนซึ่งสมมติฐานที่ใช้ทดสอบปัจจัย มีดังนี้

1. สมมติฐานผลตอบแทนของฝ่ายบริหาร (Bonus plan hypothesis) เป็นจริง เมื่อผู้บริหารของบริษัทที่มีแผนผลตอบแทนจะเลือกวิธีการบัญชีที่ทำให้กำไรทางบัญชีงวดปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้น เหตุผลของการกระทำอาจทำให้อัตราส่วนโบนัสเพิ่มขึ้น
2. สมมติฐานหนี้สินต่อทุน (Debt equity hypothesis) เป็นจริง เมื่ออัตราส่วนหนี้สินต่อทุนสูงจนใกล้กับข้อจำกัดของข้อกำหนดหนี้สินและความน่าจะเป็นของการละเมิดข้อกำหนด

และเกิดต้นทุนการผิन्छชำระหนี้ทางเทคนิค ฝ่ายบริหารจะเลือกนโยบายบัญชีที่ทำให้กำไรของบริษัทสูงขึ้น

3. สมมติฐานต้นทุนทางการเมือง (Political hypothesis) เป็นจริง โดยบริษัทขนาดใหญ่จะเลือกนโยบายบัญชีที่ทำให้กำไรของบริษัทต่ำลงมากกว่าบริษัทขนาดเล็ก

แนวความคิดและทฤษฎีรายการคงค้าง

แม้บททางการบัญชีซึ่งเป็นแนวคิดขั้นพื้นฐานในการจัดทำและนำเสนองบการเงินได้ระบุข้อสมมุติฐานในการจัดทำบัญชี 2 ข้อ คือ เกณฑ์คงค้าง และหลักการดำเนินงานต่อเนื่อง ภายใต้เกณฑ์คงค้าง รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีจะรับรู้เมื่อเกิดขึ้นมิใช่เมื่อมีการรับหรือจ่ายเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด โดยรายการต่าง ๆ จะบันทึกบัญชีและแสดงในงบการเงินตามงวดที่เกี่ยวข้อง งบการเงินที่จัดทำขึ้นตามเกณฑ์คงค้างนอกจากจะให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้งบการเงินตามรายการค้างในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และจ่ายเงินสดแล้ว ยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาระผูกพันที่กิจการต้องจ่ายเป็นเงินสดในอนาคตและข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรที่จะได้รับเป็นเงินสดในอนาคตด้วย ดังนั้น งบการเงินจึงสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีในอดีตซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ

ตัวแบบรายการคงค้าง

การคำนวณรายการคงค้างจากการตัดสินใจ (Riahi-Belkaoui, 2004) เริ่มจากการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมดก่อนเพื่อนำมาใช้คำนวณรายการคงค้างจากการตัดสินใจต่อไปด้วยตัวแบบดังนี้

1. ตัวแบบรายการคงค้างทั้งหมด ประกอบด้วยตัวแบบแนวทางงบดุลและแนวทางกระแสเงินสด โดยแนวทางงบดุลมีตัวแบบดังนี้

$$TA_t = \Delta CA_t - \Delta \text{Cash}_t - \Delta CL_t + \Delta DCL_t - DEP_t$$

2. ตัวแบบรายการคงค้างจากการตัดสินใจ มีตัวแบบดังนี้

2.1 ตัวแบบ De Angelo รายการคงค้างจากการตัดสินใจเท่ากับ ผลต่างระหว่างรายการคงค้างในเหตุการณ์ปี t หาดด้วยสินทรัพย์รวมปีที่ $t-1$ กับรายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจ คือรายการคงค้างทั้งหมดงวดก่อนหาดด้วยสินทรัพย์รวมทั้งหมดในปี $t-2$

$$DA_t = (TA_t / \text{Total Asset}_{t-1}) - (TA_{t-1} / \text{Total Assets}_{t-2})$$

2.2 ตัวแบบ Healy รายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจ เท่ากับ ค่าเฉลี่ยของรายการคงค้างทั้งหมดในปี t หาดด้วยสินทรัพย์รวมปีที่ $t-1$ นำไปหักจากรายการคงค้างทั้งหมด = รายการคงค้างจากการตัดสินใจ

$$DA_t = (TA_t / \text{Total Asset}_{t-1}) - 1/n \sum_y (TA_t / \text{Total Assets}_{t-1})$$

$$Y = (t-n, t-n+1, \dots, t-1)$$

2.3 ตัวแบบ Jones วัดอุปสรรคของตัวแบบ Jones คือการควบคุมผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของกิจการที่มีผลต่อรายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจซึ่งคำนวณได้จาก

$$NDA_t = \alpha_1 (1 / \text{Total Assets}_{t-1}) + \alpha_2 (\Delta \text{REV}_t / \text{Total Assets}_{t-1}) + \alpha_3 (\text{PPE}_t / \text{Total Assets}_{t-1})$$

โดยค่า α หาได้จากตัวแบบต่อไปนี้ในช่วงประมาณการ Estimation period

$$TA_t / \text{Total Asset}_{t-1} = \alpha_1 (1 / \text{Total Assets}_{t-1}) + \alpha_2 (\Delta \text{REV}_t / \text{Total Assets}_{t-1}) + \alpha_3 (\text{PPE}_t / \text{Total Assets}_{t-1}) + E_t$$

การประยุกต์ตัวแบบ Jones ยังครอบคลุมถึง การเพิ่มรายการคงค้างทั้งหมดในช่วงอดีต Lagged และผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในอดีตเป็นตัวแปรอิสระอีก 2 รายการ กับ การเปลี่ยนตัวแปร การเปลี่ยนแปลงยอดขายเป็นการเปลี่ยนแปลงของยอดขายสด

2.4 ตัวแบบ Modified Jones เพื่อวัดผลของการวัดค่าความผิดพลาดของรายการคงค้างจากการตัดสินใจที่เกิดจากการรับรู้รายได้ ตัวแบบนี้ประมาณรายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจระหว่างงวด ด้วยสมการดังนี้

$$NDA_t = \alpha_1 (1 / \text{Total Assets}_{t-1}) + \alpha_2 ((\Delta \text{REV}_t - \Delta \text{REC}_t) / \text{Total Assets}_{t-1}) + \alpha_3 (\text{PPE}_t / \text{Total Assets}_{t-1})$$

โดยค่า α หาได้จากตัวแบบเดียวกับที่ใช้หาค่านี้จากตัวแบบ Jones ในช่วงการประมาณ Estimation period

ความแตกต่างของตัวแบบของ Jones ทั้ง 2 ตัวแบบ คือ ตัวแบบ Modified Jones ปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงของลูกหนี้การค้า เพราะเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงในยอดขายเชื่อทั้งหมดในช่วงเหตุการณ์เป็นผลจากการบริหารกำไร ซึ่งตัวแบบ Jones สมมติว่า การตัดสินใจเรื่องนี้ไม่กระทบต่อรายได้ไม่ว่าในช่วงการประมาณการหรือช่วงเหตุการณ์โดยมีเหตุผลว่า การบริหารกำไรทั้งกระบวนการด้วยการตัดสินใจเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ตลอดช่วงการขายเชื่อง่ายกว่าการบริหารกำไรเฉพาะ

การขายสด ซึ่งถ้ากระบวนการนี้ถูกต้องการประมาณค่าการบริหารกำไร (รายการคงค้างจากการตัดสินใจ) จะไม่นับเนื่องเข้าใกล้ 0 ต่อไปหากการบริหารกำไรมันเกิดจากการบริหารยอดขาย

2.5 ตัวแบบอุตสาหกรรม แกะไขข้อสมมติเรื่องรายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจคงที่ตลอดช่วงเวลา โดยแทนที่จะหาตัวแปรวัดค่ารายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจ ตัวแบบสมมติว่า ความผันแปรของตัวกำหนดรายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจจะเหมือนกันทุกบริษัทในอุตสาหกรรมเดียวกัน ด้วยสมการดังนี้

$$NDA_t = \beta_1 + \beta_2 \text{ median; } (TA_t / \text{Total Assets}_{t-1})$$

โดยค่า median; $(TA_t / \text{Total Assets}_{t-1})$ หาได้จากค่ามัธยฐานของรายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจหารด้วยมูลค่าสินทรัพย์ช่วงก่อนสำหรับบริษัททั้งหมดที่ไม่ใช่ตัวอย่างในอุตสาหกรรมที่มีรหัสมาตรฐานอุตสาหกรรม 2 หลัก (Standard Industry Classification: SIC) ส่วนค่า β ได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยกำลังสองน้อยที่สุดจากค่าสังเกตในช่วงการประมาณ ตัวแบบนี้บรรเทาความผิดพลาดที่เกิดจากการวัดค่ารายการคงค้างจากการตัดสินใจลง โดยขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ

1. ตัวแปรอุตสาหกรรมจัดความผันแปรของรายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจที่ทุกบริษัทในอุตสาหกรรมเดียวกันมีเหมือนกัน หากรายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจส่วนใหญ่สะท้อนการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของแต่ละบริษัท ตัวแบบอุตสาหกรรมจะไม่ดึงค่ารายการคงค้างที่ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจจากรายการคงค้างจากการตัดสินใจได้
2. ตัวแปรอุตสาหกรรมจัดความผันแปรของรายการคงค้างจากการตัดสินใจที่สัมพันธ์กันระหว่างกิจการในอุตสาหกรรมเดียวกัน ความรุนแรงของปัญหาขึ้นอยู่กับสิ่งที่การบริหารกำไรไปกระตุ้นนั้นสัมพันธ์กันระหว่างกิจการในอุตสาหกรรมหรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการบริษัท

Klein (2002) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์คุณลักษณะของ คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit committee) คณะกรรมการบริษัท (board of director) และการบริหารกำไร โดยใช้คุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบจาก (New York Stock Exchange: NYSE) และ NASDAQ โดยใช้ 1. ความเป็นอิสระของกรรมการบริษัท และความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ คือ กรรมการอิสระจะช่วยดูแลตรวจสอบการทำงานของกรรมการที่มาจากบุคคลภายใน

โดยไม่ให้อำนาจของกรรมการอยู่ที่คนใดคนหนึ่ง นั่นคือ เป็นการช่วยกระจายอำนาจของคณะกรรมการ ที่มาจากบุคคลภายใน และคานอำนาจในการทำงานของกรรมการแต่ละคน รวมถึงดูแลไม่ให้งานของฝ่ายจัดการหรือฝ่ายบริหารอยู่ภายใต้อำนาจของกรรมการคนใดคนหนึ่งอีกด้วย 2. ความสัมพันธ์กับนักลงทุนคือ ถ้าคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์กับนักลงทุนมากเขามองว่าเป็น โอกาสที่นักลงทุนเหล่านั้นหันมาสนใจลงทุนในกิจการมากขึ้น 3. กรณีคณะกรรมการที่เป็นผู้บริหารด้วย ก็จะทำให้การทำงานไม่มีการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เกิดการคดโกงกำไรโดยฝ่ายบริหารได้ง่าย โดยใช้ตัวอย่างทั้งหมด 692 บริษัทในการทดสอบกับการบริหารกำไรโดยใช้รายการคงค้างเกินปกติจากการพัฒนาตัวแบบของ Jones (1991) จากผลการทดสอบ โดยใช้ Cross-sectional analysis พบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ และความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางลบกับรายการคงค้างเกินปกติ หมายถึงเมื่อคณะกรรมการตรวจสอบและคณะกรรมการบริษัทมีความเป็นอิสระจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Beasley (1996) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการกับโอกาสในการทุจริตจากรายงานทางการเงิน โดยตั้งสมมติฐานว่าคณะกรรมการอิสระจะช่วยลดการทุจริตทางการเงินลงได้ กลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีการทุจริตจากรายงานทางการเงินและกลุ่มที่ไม่ทุจริตจากรายงานทางการเงิน โดยใช้ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการ จำนวนคณะกรรมการ ซึ่งเขาพบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการทุจริตจากรายงานทางการเงินได้ ส่วนสัดส่วนการถือหุ้นจากบุคคลภายนอก และจำนวนคณะกรรมการ มีความสัมพันธ์กับการทุจริตจากรายงานทางการเงินได้ และ Beasley et al. (2000) ศึกษาในเรื่องความแตกต่างของการกำกับดูแลกิจการระหว่างบริษัทที่มีการทุจริตกับบริษัทที่ไม่มีการทุจริต โดยพิจารณาจากลักษณะเฉพาะตามอุตสาหกรรมและกลไกการกำกับดูแลกิจการ โดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างในช่วงปลาย ค.ศ. 1980-1990 ใน 3 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ เทคโนโลยี การแพทย์ และสถาบันการเงิน ผลการวิจัยพบว่าพบว่า 1. กิจการที่อยู่ในกลุ่มเทคโนโลยี จะมีการทุจริตด้านรายได้ 2. กิจการที่อยู่ในกลุ่มสถาบันการเงินจะมีการทุจริตด้านสินทรัพย์ กิจการที่มีการทุจริตเหล่านี้มีกลไกด้านการกำกับดูแลกิจการที่อ่อนแอ คือ การมีคณะกรรมการน้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีการทุจริต ซึ่งความหลากหลายของคณะกรรมการนี้จะส่งผลต่อการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้กับผู้สอบบัญชีในด้านต่าง ๆ

Ching et al. (2002) พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างขนาดของคณะกรรมการกับการจัดการกำไร โดยในการพิจารณาการจัดการกำไรจากขนาดของคณะกรรมการนั้น เป็นการวัดประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยมองว่าการทำงานยังเป็นกลุ่มใหญ่มากขึ้น จะทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการทำงานและการประสานงานในการทำงาน ความขัดแย้งและความ

ไม่ลงรอยกันภายในคณะกรรมการจะมีเพิ่มมากขึ้น เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก ทำให้ไม่สามารถควบคุมการดำเนินงานของฝ่ายจัดการหรือฝ่ายบริหาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยเกี่ยวกับผู้สอบบัญชี

DeAngelo (1981) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี กับคุณภาพในการตรวจสอบบัญชี คุณภาพในการตรวจสอบจะถูกประเมินโดยผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งพิจารณาจากการที่ผู้ตรวจสอบบัญชีสามารถตรวจพบข้อผิดพลาดในงบการเงิน และการที่ผู้สอบบัญชีจะรายงานตรวจพบข้อผิดพลาดดังกล่าว โดยการที่ผู้ตรวจสอบบัญชีสามารถตรวจพบข้อผิดพลาดในงบการเงินจะขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของผู้สอบบัญชี แผนการตรวจสอบ หรือขนาดที่ใช้ในการตรวจสอบ เป็นต้น และการที่ผู้สอบบัญชีจะรายงานการตรวจพบข้อผิดพลาดดังกล่าวขึ้นอยู่กับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า ซึ่งจะพิจารณาในประเด็นสัดส่วนค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของลูกค้ารายนั้นต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากลูกค้าทั้งหมด จากการศึกษาพบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีความเป็นอิสระมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก เนื่องจากสัดส่วนค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีรายหนึ่งต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของลูกค้าทั้งหมดของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่ต่ำกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก และถ้ามีการตรวจพบ ในภายหลังว่าผู้สอบบัญชีไม่ได้รายงานข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ตรวจพบต่อผู้ใช้งบการเงิน ผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ย่อมมีต้นทุนการสูญเสียชื่อเสียงจากการฟ้องร้อง โดยผู้เสียหายหรือต้องมีการรักษาชื่อเสียงมากกว่าสำนักงานการสอบบัญชีขนาดเล็ก ดังนั้นจากการศึกษาดังกล่าวพบว่า การตรวจสอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีคุณภาพในการตรวจสอบ สูงกว่าการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานขนาดเล็ก

Chtourou et al. (2001) พบว่าประเภทของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญ โดยสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ (Big 4) จะมีการให้บริการที่มีคุณภาพสูง มีการวางแผนการตรวจสอบ ขั้นตอนการตรวจสอบที่ละเอียด รวมถึงมีโปรแกรมการตรวจสอบที่มีคุณภาพสูง ทำให้งบการเงินที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ (Big 4) มีความน่าเชื่อถือ และยอมรับโดยทั่วไป นอกจากบริษัทเหล่านี้ต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อการขาดทุนจากการถูกฟ้องร้อง หากสำนักงานสอบบัญชีนั้นมีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าที่มีการตกแต่งงบการเงิน ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญ โดยมองว่ายิ่งคณะกรรมการตรวจสอบมีความเป็นอิสระมากขึ้นเท่าใด ประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินผลงานฝ่ายบริหาร รวมถึงความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริษัทได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะสามารถช่วยคณะกรรมการให้ปฏิบัติงานในประเด็นที่อาจถูก

มองข้าม เพื่อให้กิจการมีระบบการกำกับดูแลที่ดี ซึ่งจะเป็นผลให้โอกาสในการทุจริตหรือการจัดการกำไรของบริษัทลดลง

วรศักดิ์ ทุมมานนท์ (2548) ได้ทำการศึกษาประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการ กสศ. ส่งให้แก้ไขงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษของบริษัทจดทะเบียน ในช่วงปี 2546-2548 ทั้งหมดเป็นการศึกษา 100% จำนวนทั้งสิ้น 26 บริษัท พบว่า กรณีที่ 1. บริษัทที่อยู่ในกลุ่มพื้นที่ปฏิบัติการจะถูกจัดให้มีการตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษสูงสุด กรณีที่ 2. ประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการ กสศ. ส่งการแก้ไขงบการเงินส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการตั้งค่าเผื่อหรือประมาณการหนี้สิน ไม่เพียงพอมีสัดส่วนสูงสุด กรณีที่ 3. บริษัทที่ถูกส่งการแก้ไขงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษส่วนใหญ่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดเล็ก (Non-big 4 audit firms) ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 76.89 ส่วนที่เหลือถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ (big 4 audit) ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 23.1 กรณีที่ 4. การส่งการแก้ไขงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีเป็นกรณีพิเศษมีจำนวนลดลงจาก 12 บริษัทในปี 2546 ลงเหลือเพียง 8 บริษัทในปี 2547 และเพิ่มขึ้นเป็น 9 บริษัทในปี 2548 ตามลำดับ กรณีที่ 5. การส่งการให้แก้ไขงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษมีผลทำให้บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมปกติถูกเพิกถอนจากการเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนหรือถูกย้ายไปอยู่ภายใต้หมวดบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างแก้ไขการดำเนินงานจำนวน 6 บริษัท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.33 ของบริษัทที่ถูกส่งการแก้ไขงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษ และกรณีที่ 6. การส่งการให้แก้ไขงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในหมวดพื้นที่ปฏิบัติการ (REHABCO) หรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษมีจำนวนลดลงจาก 4 รายในปี 2546 ลงเหลือเพียง 2 รายในปี 2547 และเพิ่มขึ้นเป็น 3 รายในปี 2548

งานวิจัยเกี่ยวกับรายการค้าง

Ayres (1994) ได้ให้คำจำกัดความ Accrual management หมายถึง การปรับเปลี่ยนประมาณการทางบัญชี (เช่น อายุใช้งานของทรัพย์สิน จำนวนที่คาดว่าจะเก็บเงินได้จากลูกหนี้ ตลอดจนจำนวนเงินที่ดัดขึ้นเป็นรายการค้างรับ/ค้างจ่าย/จ่ายล่วงหน้า/รับล่วงหน้า ณ วันสิ้นงวดบัญชี) เพื่อเกลี้ยกล่อมให้ไปสู่วิศทางของเป้าหมายกำไรที่ผู้บริหารต้องการ (ซึ่งก็คือ Artificial smoothing นั่นเอง) Ayres ได้ให้ความเห็นว่าแม้ว่าจะเป็นการยากต่อการที่ผู้ใช้งบการเงินภายนอกจะจับ Accrual management จากงบการเงินได้ การวิเคราะห์รูปแบบหรือทิศทางของรายการค้างรับ/ค้างจ่าย/จ่ายล่วงหน้า/รับล่วงหน้าต่าง ๆ อาจช่วยให้ผู้วิเคราะห์มองเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดของกิจการที่กำลังเคลื่อนไหวไปคนละทิศทางกับรายการเหล่านี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามไม่จำเป็นว่าผู้ลงทุนจะต้องมองว่ายอดขายที่เพิ่มขึ้น จากการที่กิจการมีการผ่อนปรน

เงื่อนไขการเก็บเงินจากลูกหนี้เป็นข่าวดีเสมอไป พวกเขาอาจมองว่ายอดขายที่เพิ่มขึ้นอาจเป็นสัญญาณเตือนภัยว่ากิจการนั้นกำลังเริ่มตกอยู่ในสภาพใกล้ล้มละลาย เนื่องจากกิจการที่ล้มละลายส่วนใหญ่ก็มีสาเหตุมาจากเงื่อนไขการชำระเงินที่ให้กับลูกหนี้มีความหละหลวม จนทำให้ลูกหนี้มียอดพอกพูนสูงขึ้นเรื่อย ๆ

Healy (1985) ได้ทำการวิจัยโดยการตรวจสอบเกี่ยวกับการตัดสินใจในทางบัญชีบริหารว่าผู้บริหารที่ได้รับ โบนัส โดยคำนวณจากฐานกำไรทางบัญชี จะเลือกวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่เพิ่มผลตอบแทนให้แก่ตัวผู้บริหารเองหรือไม่ โดยทำการทดสอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งรายการคงค้าง และการตัดสินใจในวิธีปฏิบัติทางบัญชีกับรายงานผลกำไรภายใต้แผนงาน ซึ่งทดสอบใน 2 ประเด็นคือ

1. การทดสอบรายการคงค้าง โดยรายการคงค้างหมายถึงความแตกต่างของกำไรทางบัญชี กับกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน การทดสอบทำได้โดยเปรียบเทียบ รายการคงค้างที่เกิดขึ้นจริงเปรียบเทียบกับรายการคงค้างปกติ ภายใต้แผนงาน โบนัสของผู้บริหาร นอกจากนี้ยังทดสอบเกี่ยวกับรายการคงค้างที่มีความแตกต่างกันในแต่ละกิจการ กับความแตกต่างในการปรับปรุงแผนงาน โบนัส

2. ทดสอบการเปลี่ยนแปลงวิธีการเลือกปฏิบัติทางการบัญชี จะแยกออกเป็น 3 ส่วนคือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน รายการคงค้างโดยปกติ และรายการคงค้างที่เกิดจากการตัดสินใจ โดยรายการคงค้างปกติจะเป็นการปรับปรุงทางบัญชีที่ผู้จัดการไม่สามารถควบคุมได้ และรายการคงค้างที่เกิดจากการตัดสินใจจะเป็นการปรับปรุงที่ผู้จัดการเลือกปฏิบัติได้ตามมาตรฐานการบัญชี

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 94 บริษัท โดยเก็บข้อมูลในปี 1964-80 มีขั้นตอนในการคำนวณหา รายการคงค้าง โดยการตัดสินใจ และวิธีการปฏิบัติทางบัญชี โดยใช้ รายการคงค้างรวมกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในวิธีการบัญชีที่มีผลต่อกำไร

ผลการวิจัยพบว่าแบบแผนของโบนัส จะมีผลต่อการจูงใจให้ผู้บริหารทำการเลือกวิธีการทางบัญชี และรายการคงค้างเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด แสดงให้เห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกันระหว่างรายการคงค้างกับการรายงานกำไรของฝ่ายบริหารตามแรงจูงใจภายใต้สัญญาของ โบนัส ฝ่ายบริหารจะเลือกเพิ่มหรือลดรายการคงค้าง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ

Dechow, Sloan and Sweeney (1996) พบว่า การที่ประธานกรรมการและประธานบริหารเป็นคนเดียวกันมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการกำไร โดยประธานกรรมการบริษัทมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ทางธุรกิจ และยังทำหน้าที่ในการกำกับดูแลฝ่ายบริหารจัดการแทนผู้ถือหุ้น ในขณะที่ประธานบริหารมีหน้าที่บริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายและกลยุทธ์ทางธุรกิจ

ที่กำหนดโดยคณะกรรมการ ดังนั้นหากทั้ง 2 ตำแหน่งเป็นคน ๆ เดียวกัน จะทำให้การทำงานไม่มีการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เกิดการตกแต่งกำไรโดยฝ่ายบริหารได้ง่าย

Sloan (1996) บริษัทที่มีรายการคงค้างมาก ผลตอบแทนในอนาคตเกินปกติจะเป็นลบ และในทางตรงข้ามจะเป็นบวก Xie (1998) แสดงให้เห็นว่าที่เป็นเช่นนั้นเพราะความตกใจต่อรายการคงค้างปกติ ที่ไม่ใช่รายการคงค้างตามปกติ และความตกใจนี้สัมพันธ์กับแรงจูงใจในการบริหารกำไร ซึ่งหมายความว่า ผู้ลงทุนไม่สามารถทราบการบริหารกำไรผ่านรายการคงค้างตามปกติ ดังนั้นบริษัทที่บริหารกำไรให้เพิ่มขึ้น ราคาหุ้นจะตกในช่วงต่อมา ขณะที่บริษัทที่บริหารกำไรให้ลดลง จะให้ผลตรงข้าม ทำให้โยนไปถึงงานวิจัยในอนาคตได้ว่า การบริหารกำไรโดยมีรายการคงค้างเกินปกติสามารถอธิบายผลสำเร็จของกลยุทธ์การลงทุนโดยอิงกับการเปลี่ยนแปลงของกำไร

Teoh, Welch and Wong (1998) ทดสอบว่าธนาคารและบริษัทประกันภัยเป็นตัวอย่งการใช้รายการคงค้างเพื่อบริหารกำไร สำรองขาดทุนจากเงินกู้ของธนาคารและสิทธิเรียกร้องสำรองขาดทุนของบริษัทประกันภัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์และหนี้สินที่สำคัญและสัมพันธ์กับกำไรสุทธิกับส่วนของผู้ถือหุ้น และขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้จัดการ งานวิจัยที่เกี่ยวกับสำรองขาดทุนจากเงินกู้ของธนาคารมีมากมาย ซึ่งผลสรุปว่า มีการบริหารกำไรด้วยรายการนี้จริง ตามวัตถุประสงค์ด้านตลาดทุน และผู้ลงทุนสามารถทราบการบริหารกำไรด้วย ส่วนการบริหารกำไรด้วยรายการสิทธิเรียกร้องสำรองขาดทุนของบริษัทประกันภัยยังไม่สามารถระบุว่าจะเกิดจากสาเหตุด้านตลาดทุนหรือด้านหน่วยงานที่กำลังดูแล

Bartov et al. (2001) ได้ทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบรายการคงค้างกับคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบ โดยการนำตัวแบบรายการคงค้างทั้งหมดดังนี้

1. The DeAngelo Model

$$NDA_t = TA_{t-1} / A_{t-2}$$

2. The Healy Model

$$NDA_t = (TA_t / A_{t-1}) - 1/n \sum_i (TA_{t-1} / A_{t-1})$$

3. The Jones Model

$$NDA_t = \alpha_1 (1 / A_{t-1}) + \alpha_2 (\Delta REV_t / A_{t-1}) + \alpha_3 (PPE_t / A_{t-1}) + E_t$$

4. The Modified Jones Modes

$$NDA_t = \alpha_1 (1 / A_{t-1}) + \alpha_2 (\Delta REV_t - \Delta REC_t) / A_{t-1} + \alpha_3 (PPE_t / A_{t-1})$$

5. The Industry Model

$$NDA_t = \beta_1 + \beta_2 \text{ median}_i (TA_i / A_{t-1})$$

และได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบข้างต้นกับคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบ โดยเลือกตัวอย่างทั้งหมด 173 บริษัทที่มีการรายงาน การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไข แสดงว่าเป็น Unqualified ตาม SAS No.58 “Reports on Audited Financial Statements” และเปรียบเทียบบริษัทที่มีการรายงาน การแสดงความเห็นเป็นอย่างอื่นเป็น qualified ทั้งยังเลือก สถานการณ์ ข้อตกลง และบทกำหนดโทษของผู้ตรวจสอบ การเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชี การเปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอ ขยายผลไปถึงคุณภาพของผู้สอบบัญชีที่เป็นสำนักงานสอบบัญชี ขนาดใหญ่ Big-Six auditors ซึ่งปัจจุบันคือ Big-4 audit Firms และคุณภาพของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ในการทดสอบโดยใช้ Contingency-table and Logistic regression tests ผลการทดสอบพบว่า ตัวแบบรายการคงค้างที่ให้ผลตอบสนองกับคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบ บัญชีคือ ตัวแบบ Cross-sectional Jones Model และ Cross-sectional Modified Jones Model

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยของต่างประเทศ นั้น เนื่องจากลักษณะของสภาพแวดล้อมกฎข้อบังคับ กลุ่มตัวอย่าง รวมถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ฯลฯ อาจมีบางส่วนที่แตกต่างจากประเทศไทยจึงไม่สามารถมั่นใจได้ว่าข้อสรุปดังกล่าวจะสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ได้กับประเทศไทย ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ผู้สอบบัญชี โครงสร้างทางการเงินและรายการคงค้างโดยใช้ คลยพินิจของผู้บริหารในประเทศไทย และเจาะจงกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาเพื่อให้สามารถหา ข้อสรุปมาใช้เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อนักบัญชี หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนักลงทุนได้